

Maraş Milli Mücadelesinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi ¹

İsmail ARIKOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
ismailarikoglu@ksu.edu.tr

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0001-7645-8032>

Ahmet NALÇACI

Prof. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
ahmetnalcaci@ksu.edu.tr

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-7821-7504>

Mehmet TEKEREK

Prof. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü
tekerek@ksu.edu.tr

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0001-6112-3651>

Öz

Bu çalışmada, Maraş Milli Mücadelesinde gerçekleşen olayların değerler eğitiminde kullanımı açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi deseni kullanılmıştır. Veri çözümlenmesinde, yöre halkı tarafından ortak bilgiye dönüştürülmüş ve öğrencilerin bilişsel gelişim düzeyine uygun olduğu düşünülen olaylar seçilmiştir. Maraş Milli Mücadelesi süreci; (i) işgal öncesi, (ii) işgal sırası, (iii) kurtuluş mücadelesi ve (iv) kurtuluş sonrası olarak dört ayrı bölümde incelenmiş, her bölümle ilgili örnek olay seçilerek değerler açısından analiz edilmiştir. Örnek olaylar, Milli Mücadele döneminde insanların sahip oldukları değerlerin tespit edilmesi amacıyla çözümlenmiştir. Çalışmanın bulguları, insanların bu değerlere bağlılığını ve söz konusu değerler için can ve mal varlığından vazgeçme cesaret ve kararlılığını göstermektedir. Çalışma, daha özelden, “bayrak sevgisi, bağımsızlık, vatanseverlik, özgüven, özgürlük, cesaret, doğruluk, dürüstlük,

¹ Makale Geliş/Kabul Tarihi: 13.12.2019 / 29.03.2020

Künye Bilgisi: Arıkoğlu, İ.; Nalçacı, A. ve Tekerek, M. (2020). Maraş Milli Mücadelesinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17 (Özel Sayı), 1-15. DOI: 10.33437/ksusbd.658933

sorumluluk ve dayanışma” değerlerin en sık rastlanan değerler olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Maraş, Değerler Eğitimi, Milli Mücadele.

Investigating Maraş National Struggle Regarding Values Education

Abstract

This particular research was set out to analyze the use of events in Maraş National Struggle regarding their use in values education. It exclusively adopted the document analysis method, one of the qualitative research methods. The cases that were converted into public common knowledge and appropriate to students' cognitive development were selected for data analysis. The National Struggle of Maraş was examined in four sections: (i) pre-occupation, (ii) during the occupation, (iii) the struggle for liberation and (iv) post-liberation. The relevant sample events were analyzed by the reserachers to identify the values. The findings have indicated people's committment to the values in concern and their courage and determination to relinquish their life and wealth. More specially, the study revealed that flag love, independence, patriotism, self-confidence, freedom, courage, truthfulness, honesty, responsibility and solidarity were the most prevailing values of the era.

Keywords: Maraş, Values Education, National Struggle.

GİRİŞ

Değerler toplumdaki bireyleri birleştirici ve yönlendirici özelliğe sahiptir. İnsanı diğer canlılardan ayıran temel özelliği aklını kullanabilmesi ve sahip olduğu değerleridir. Günümüzde birçok değer evrensel nitelik kazanmıştır. Dünyanın neresinde olursa olsun dili, dini ve ırkı farklı insanlar evrensel değerler konusunda ortak davranışlar sergiler. Bu nedenle eğitim öğretim kurumları sadece akademik olarak bireyleri yetiştirmekle kalmaz aynı zamanda değerler açısından kazanımlar da sağlar.

Onur sahibi, adil, cesur, görev bilinci yüksek, vatansever, yardımsever, ahlâkî karakteri yüksek bireylerin yetiştirilmesi ve ülkemizin bu özelliklere sahip insanlara teslim edilmesi geleceğimiz adına en önemli meselemizdir (Topal, 2019). Değerlerin yetişen nesle aktarılması konusu eğitimciler için önemli bir çalışma alanı olmuştur. Alanyazında bu çalışmalara bağlı olarak değerlerin

kazandırılmasına yönelik farklı uygulamalara rastlanmaktadır. Bu uygulamalar arasında örnek olayların kullanımı önemli bir yere sahiptir.

Örnek olay yöntemi, gerçek hayatta karşılaşılan problemlerin sınıf ortamında çözülmesi yoluyla öğrenmenin sağlanmasıdır. Bu yöntem öğrencilere bir konuyu ya da bir beceriyi kazandırmak ve o konuda uygulama yaptırmak amacıyla kullanılabilir (Demirel, 2009).

Örnek olay yöntemiyle öğrenciler, yaşamda olan ve olabilecek sorunlar karşısında öğrendiklerini kullanma olanağını bulabilmektedirler (Şimşek, 2005). Örnek olay incelemesi yöntemi daha kalıcı ve etkili olduğundan dolayı değerlerin öğretiminde kullanılmaktadır (Aydın ve Akyol Gürler, 2012). Değer öğretiminde değerler üzerine düşünmeye, değer içeren örnek olayların analizine kısaca değerlerin davranışa dönüşmesine ihtiyaç vardır (Akbaş, 2009).

Tarihimiz farklı değerlerin kazandırılmasında kullanılabilir birçok örnek olayları bünyesinde barındırmaktadır. Büyük devlet adamları ve kahramanlara hayranlık duymak, kendinden başkasına değer verme alışkanlığı kazanmak, atalarını sevmek, bir soydan gelindiğine inanmak, insana manevi ve ahlaki kuvvet verir (Ulusoy, 2005). Milli Mücadele döneminde vatanın her köşesinde yaşanan olayların içeriği incelendiğinde farklı değerlerin, insanların duygularını düşüncelerini ve davranışlarını nasıl şekillendirdiği görülebilir. Bu olayların geçmişte kalmaması ve hatırlanması yerine günlük yaşamın bir parçası olarak her zaman güncelliğini koruması önemlidir. Bunun sağlanmasının yollarından biri de örnek olay incelemesi yönteminin kullanılmasıdır.

Örnek olay incelemesinin değerlerin kazandırılmasında kullanılan etkili yöntemlerden biri olduğu söylenebilir. Balcı ve Yanpar Yelken (2013) araştırmalarında, değer eğitiminde en etkili yöntemlerin başında örnek olay incelemesinin olduğunu belirtmişlerdir. Değerler toplumsal yaşamla iç içedir. Değerlerin kazandırılmasında gerçek yaşamda karşılaşılabilecek olan olay ve durumların sınıf ortamına taşınmasında örnek olay incelemesi yönteminin kullanılması öğrencilere oldukça zengin yaşantılar sağlar (Nalçacı, 2016). Milli Mücadelede yaşanan olaylar öğrencilere genelde eğitim-öğretim faaliyetlerinde, özelde ise değerlerin öğretiminde oldukça zengin öğrenme yaşantıları sunar.

Bu doğrultuda çalışma kapsamında, Maraş Milli Mücadelesinde gerçekleşen olayların değer eğitiminde kullanımı açısından analizinin yapılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Maraş Milli Mücadelesi süreci; işgal öncesi, işgal sırası, kurtuluş mücadelesi ve kurtuluş sonrası olarak dört ayrı bölümde incelenmiş her bölümde süreci temsil ettiği uzman görüşüne dayanılarak belirlenen birer örnek olay, değerler eğitimi açısından analiz edilmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Maraş Milli Mücadelesinde gerçekleşen olayların değer eğitiminde kullanımı açısından analizinin yapılmasını amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi deseni kullanılmıştır. Nitel çalışmada dokümanların o kültür yapısına, onlara yüklenen anlamlara göre değerlendirilmesi önemlidir. Bunu yapabilmek için, çalışmacının o kültürü ve o dili çok iyi bilmesi gerekmektedir. Her türlü doküman değil, o problem için gerekli ve birinci el belgelere öncelik verilmelidir (Sönmez ve Alacapınar, 2013).

Araştırmanın Veri Kaynağı

Araştırmanın veri kaynağını (Yakar, 2014; Alparslan ve Yakar, 2012; Gökhan, Akben ve Koç, 2012; Gönen, 2005; Göktürk ve Yılmaz, 2018) Maraş Milli Mücadelesi sürecinde yaşanan olaylar oluşturmuştur. Yaşanan olaylar; işgal öncesi, işgal sırası, kurtuluş mücadelesi ve kurtuluş sonrası olarak dört ayrı bölümde incelenmiştir.

Araştırmada Süreç

Bu araştırma doküman analizine dayalı olarak Maraş Milli Mücadelesinde yaşanan olayların oluşmasında etkili olduğu düşünülen değerleri tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Doküman analizinde yazılı kaynaklar kitaplar, dergiler, fermanlar, anılar, makaleler, romanlar, öyküler, yazıtlar vb. kullanılabilir (Sönmez ve Alacapınar, 2013). Dolayısıyla çalışmanın dokümanını Maraş Milli Mücadelesinde yaşanan olaylara ve anılara yer veren basılı eserler (kitap ve ansiklopediler) oluşturmaktadır.

Doküman analizi beş aşamada gerçekleşmektedir (Forster'dan aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2011: 193).

1. Aşama: Dokümana Ulaşma

Araştırmanın doküman inceleme boyutunun ilk aşamasını oluşturmaktadır. Öncelikle kütüphanede katalog taraması yapılmıştır. Yapılan tarama sonucu Maraş Milli Mücadelesiyle ilgili olan eserler (kitaplar, ansiklopediler ve tezler) çalışmanın dokümanları olarak kabul edilmiştir.

2. Aşama: Dokümanın Orijinalliğinin Kontrol Edilmesi

İkinci aşamada dokümanın özgün olup olmadığı kontrol edilmiştir. Bu aşamada Maraş Milli Mücadelesinde yaşanan olaylardan çalışmada kullanılmak için belirlenenlerin farklı kaynaklardan yararlanılarak yapılan karşılaştırmalarla doğruluğu tespit edilmiştir.

3. Aşama: Dokümanı Anlama

Bu aşamada araştırma sadece dokümanlara dayalı olarak gerçekleştirilecekse, dokümanların belirli bir sistem içinde ve birbirleriyle karşılaştırmalı olarak çözümlenmesi gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 196). Bu amaçla Maras Milli Mücadelesinde yaşanan olaylar alt probleme göre incelenmiştir.

4. Aşama: Veriyi Analiz Etme

Veri analizinde aşağıdaki adımlar izlenmiştir:

a) *Analize konu olan veriden örneklem seçme:* Maras Milli Mücadelesinde yaşanan olay seçiminde, seçilen örnek olayın yöre halkı tarafından ortak bilgiye dönüşmüş olaylar olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin gelişim düzeyleri göz önünde bulundurularak, olumsuz duygular oluşturacağı düşünülen olaylar örneklem dışı bırakılmıştır. Seçilen örnek olaylar Tablo 1’de gösterilmiştir. Seçilen olaylar ayrıca çalışma içerisinde ifade edilirken kodlanmıştır.

Tablo 1. Maras Milli Mücadelesi Örnek Olayları

Oluş sırası	Sınıflandırma	Oluş tarihi	Örnek olay	Olay Kodu
1	İşgal Öncesi	31 Ekim 1919	Abdal Halil Ağa, Hırlakyan Diyalogu	İÖ-1
2	İşgal Sırasında	28 Kasım 1919	Bayrak Olayı (Bildiri Yayınlanması)	İS-2
3	Kurtuluş Mücadelesi Sırasında	Tarih Yok	Senem Ayşe (Gençay)’ın Kahramanlığı	KMS-3
		Tarih Yok	Vezir Faki’nin Anasının Tutumu	KMS-4
4	Kurtuluş Sonrası	9 Eylül 1920	Komşu illere yardım	KS-5
		5 Nisan 1925	İstiklal Madalyasının verilmesi	KS-6

b) *Kategorileri geliştirme:* Bu aşamada alt problem için kategoriler oluşturulmuştur. Araştırmanın alt problemine yönelik olarak Maras Milli Mücadelesi; işgal öncesi, işgal sırası, kurtuluş mücadelesi ve kurtuluş sonrası yaşanan olayların her bir satırı tekrar tekrar okunarak oluşturulan kategoriler aşağıdaki gibidir:

Bayrak sevgisi, Bağımsızlık, İnanç, Vatanseverlik, Özgüven, Özgürlük, Cesaret, Saygı, Hoşgörü, Doğruluk, Dürüstlük, Sorumluluk, Liderlik ve

Dayanışmadır. Oluşturulan kategorilerin belirlenmesinde araştırmacılar ayrı ayrı kategori oluşturmuşlar ve her olay üzerinde araştırmacıların oluşturduğu analiz birimlerine ait kategoriler kendi kategorileriyle karşılaştırılmıştır.

5. Aşama: Veriyi Kullanma

Elde edilen verilerin değerlendirilmesi ve yorumlanması yapılır. Bu aşama araştırmada; bulgular, sonuç, tartışma ve öneriler ile verilmeye çalışılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde Maraş Milli Mücadelesi süreci; işgal öncesi, işgal sırası, kurtuluş mücadelesi ve kurtuluş sonrası olarak dört ayrı bölümde ele alınmıştır. Örnek olayların hangi değerlerle ilişkili olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

İşgal Öncesinde Abdal Halil Ağa, Hırlakyan Diyalogu (İÖ-1)

Abdal Halil Ağa Maraş'ta 1872'de doğdu. Maraş'ta yaşayan abdalların ağası ve Maraş milli mücadelesinin sembol ismidir.

Fransız işgal güçlerini davul zurna ile karşılamak isteyen Ermeni ileri geleni Hırlakyan Agop Ağa, Abdal Halil Ağa'ya haberci gönderip çağırır. Çok geçmeden, davulcu Abdal Halil Ağa kırmızı abası, abani sarığı, eteği beline çalınmış üç etek zabunu, yemenisi, omuzunda asılı kırmızı kayışlı davulu ve ceviz ağacından yapılmış çomağı ile tam kıyafet ve boylu poslu ve çalimli çehresi ile Hırlakyan Agop Ağanın karşısına dikilerek:

-“*Beni istemişsin emrindeyim paşam*” der.

Hırlakyan Agop Ağa, Halil Ağa'ya olanca iltifatta bulunduktan sonra;

-“*Bu defa senden özel bir isteğim olacak, yarın kirvelerini de toplayıp gelmelisin. Fransız komutan ve askerlerini karşılayacağız*” der.

Her seferinde Hırlakyan Agop'un karşısında temennalarla kırk takla atan Halil Ağa'nın davranışı birden bire değişir. Sakalını sıvazlar, sonra çomağını beline sokarak;

-“*Ne dedin Ağa*” diye dikleşir.

Hırlakyan Agop Ağa elini kuşağı arasına sokar ve bir kese çıkartarak Abdal Halil Ağanın ayakları dibine atar. Sonra da şöyle der:

-“*Bak Halil Ağa kasnağını altın ile dolduracağım*” der. İstifini bozmayan Abdal Halil Ağa;

-“Kasnağımı, hatta evimi bile altın ile doldurabilirsin. Fakat ben bu işte yokum. Bu din bahsi. Bir çomak bile vurmam. Din kardeşlerimin bağına çomağımı indiremem” diye ters yüz edip sert adımlarla konaktan uzaklaşır.

Abdal Halil Ağa'nın Ermeni Hırlakyan Agop'a karşı söylediği “*Din bahsi*” sözü Maraş'ta dilden dile dolaşır ve Fransızların işgalinin de daha başlamadan biteceğinin müjdesini vermiş olur (Yakar, 2014).

Hırlakyan Agop Ağa, Abdal Halil Ağa arasındaki diyalog incelendiğinde; Abdal Halil Ağa'nın; -“*Beni istemişsin emrindeyim.*” ifadesi ve karşılığında Hırlakyan Agop Ağa'nın Abdal Halil Ağa'ya karşı iltifatları, farklı din ve milletten insanların bir arada birbirleri ile iyi diyaloglar kurarak saygı ve hoşgörü içerisinde yaşadıklarını göstermektedir.

Hırlakyan Agop Ağa'nın; -“*Bu defa senden özel bir isteğim olacak, yarın kirvelerini de toplayıp gelmelisin. Fransız komutan ve askerlerini karşılayacağız.*” sözlerinin ardından, her seferinde, temenna ile sevinç gösterisi yapan Halil Ağa'nın davranışı birden bire değişmiş ve çomağını beline sokmuştur. - *Ne dedin ağa?* Dikleşmesi ile davulunu çalmayacağını ve kirvelerini toplamayacağını vücut diliyle de ifade etmiştir. Buradan, Abdal Halil Ağa'nın özgüvenli bir duruşla kendi değerleri olan; vatanseverlik, doğruluk, dürüstlük ve bağımsızlık değerleri ön plana çıkararak hareket ettiğini görmekteyiz.

Hırlakyan Agop Ağa'nın elini kuşağına sokarak çıkardığı bir kese altını Abdal Halil Ağa'nın ayakları dibine atması ve -“*Bak Halil Ağa kasnağımı altın ile dolduracağım.*” demesine karşılık, Abdal Halil Ağa'nın istifini bozmadan; -“*Kasnağımı, hatta evimi altınla doldursan bile ben bu işte yokum. Bu din bahsi. Bir çomak bile vurmam. Din kardeşlerimin bağına çomağımı indiremem*” diye ters yüz edip sert adımlarla konaktan uzaklaşması, kendi çıkarlarını hiçe sayarak, yaşadığı toplumun temel değerleri olan vatanseverlik, doğruluk, dürüstlük, bağımsızlığın para ile satın alınamayacağını göstermesi bakımından önemlidir.

Abdal Halil Ağa Hırlakyan Agop Ağa arasındaki diyalogda, Maraş Milli Mücadelesi işgal öncesinde, farklı din ve milletten insanların; din, vatan gibi değerlerde farklı düşünceler bile, bir arada karşılıklı saygı ve hoşgörü içinde yaşadıkları görülmektedir. Ancak aynı toplumun iki farklı rengi vatanseverlik, doğruluk, dürüstlük, bağımsızlık, yiğitlik, hoşgörü gibi değerlerde birleşmiş özgüven ve kararlılıkla savunmuştur. Söz konusu değerlerin toplumda çimento işlevi görmesi ayrıca sosyolojik olarak değerlendirilmelidir.

İşgal Sırasında Avukat Kısakürek Mehmet Ali Bey'in Bildirisini yazması (İS-2)

KSÜSBD Milli Mücadelenin 100. Yılında Kahramanmaraş Özel Sayısı

Avukat Kısakürek Mehmet Ali Bey, kalenin karşısındaki evinde hasta yatıyordu. Kalede dalgalanan Türk bayrağını göremeyince kaleme sarıldı. Gayet okunaklı ve güzel bir şekilde “Alem-i İslâm’a Hitap” adıyla bir beyanname hazırladı. Yedi nüsha olarak çoğalttığı beyannameyi ayrı ayrı zarflara koyar. Beyannamenin ikisini kendisi, diğerlerini oğlu Şahap, Ulu Camii, Çarşıbaşı Camii, Sarayaltı Camii ve Arasa Camii’nin görülebilecek yerlerine astı. Cuma namazına gelenler bu beyannameyi okudular. Halkın heyecanını şahlandıran beyannameye şunlar yazılıydı:

“Ey Asil Osmanlı Milleti, hazır ol. 1300 yıldan beri Hz. Allah ve şanlı Peygamberini hizmetine razı ettiğin bir din ölüyor. Yani atalarının kanı bedeli fethettiğin kale burcundaki Alsancağın bugün Fransızlar tarafından indirilip yerine kendi bayrağı konuldu. Şimdi bunu yerine koyacak birkaç yüz İslam gayreti sende yok mu? Kargaşa arzu etmeyelim, ağırbaşlı ve azametele bayrağımızı yerine koyalım. Tekrar olgunlukla yerlerimize dönelim. Korkma, seni buradaki birkaç Fransız kuvveti kıramaz. Sen tevekkülle Allah’a var olduğunu gösterirsen, değil birkaç Fransız kuvveti, bütün Fransız Milleti seni kıramaz. Buna emin ol”. (28 Kasım 1919) (Alparslan ve Yakar, 2012, 265)

Avukat Kısakürek Mehmet Ali Bey’in kalede dalgalanan Türk bayrağını göremeyince, hasta olduğu halde sorumluluk hissederek elinden geleni yapmak için “Alem-i İslâm’a Hitap” adlı bildiri hazırlayarak ailesi ile birlikte Maraşlıların görebileceği yerlere astırması; bağımsızlığın sembolü olan bayrak sevgisi ve buna verilen önemi, sorumluluk duygusu ile kendini ifade etme cesaretini göstermeye iyi bir örnektir. Avukat Kısakürek o dönem Maraş’ın eğitimli aristokrat bir ailesinin mensubudur. Bildiri yayınlayarak Maraş’ta tüm halkın birlik içinde olduğunu göstermiştir.

“Alem-i İslâm’a Hitap” bildirisinde; cesaret, bayrak ve vatan sevgisi, bağımsızlık gibi soyut değerler hatırlatılırken, yıkıcı olmamak adına kendini bilme, sorumlu davranma ve özgüven vurgulanmaktadır.

“Alem-i İslâm’a Hitap” bildirisinin dağıtımının ardından gerçekleşen “Bayrak Olayı”, bildirinin sahip olduğu değerlerin toplum tarafından da benimsenen ve sahip olunan değerler olduğunu ispatlamaktadır. Maraş Milli Mücadelesi döneminde toplum; vatan ve bayrak sevgisi etrafında toplanmış, değerlerini ve bağımsızlığını yüksek bir vakur ve özgüven içinde savunmuştur.

Kurtuluş Mücadelesi Sırasında Senem Ayşe (Gençay)’nin Kahramanlığı (KMS-3)

Maraş'ın Fransızlar tarafından işgalinin ardından gelişen olaylar sonucunda şehir halkı Maraş Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti etrafında teşkilatlanmaya başlamış ve mahalle çeteleri kurulmuştur. Bu çetelerden birinin reisi olan Mehmet Ramazan düşmanla yapılan bir çatışmada şehit düşmüştü. Senem Ayşe, kocası Mehmet Ramazan'ın şehadetinin ardından onun silahı ve mermilerini kuşanarak kocası ile birlikte çatışan çetelere liderlik ederek düşmanla mücadeleye devam etmiştir (Gökhan, Akben ve Koç, 2012). Buradan, Senem Ayşe'nin kocasını kaybetmesine rağmen metanetini koruduğu görülmektedir. Dahası Milli Mücadelenin devam etmesi adına çetelere liderlik etmiştir. Ayrıca Çetelerin Senem Ayşe'nin ardından giderek, liderliğinde mücadeleye devam etmesi birlik beraberlik ve dayanışmanın olduğunu göstermektedir. Kadının toplum içindeki yeri ve saygınlığının da örnek bir ifadesidir. Çete sözcüğü günümüzde her ne kadar anlam kaymasına uğramış olsa da Maraşlı için önemli bir değerdir. 12 Şubat Maraşlı için eskiden olduğu gibi günümüzde de "Çete Bayramı"dır. Mahallerde çeteler toplanır ve kurtuluş bayramını birlikte kutlar. Çete Bayram'ı geleneğinin yaşatılması kurtuluş mücadelesine katılan kahramanların ruhlarını şad etme biçimidir.

Milli Mücadele yıllarında dönemin Maraş evleri genellikle, duvar duvara yapılan ahşap ve kerpiç evlerden oluşurdu. Mahallelerde Türkler, Ermeniler, Rumlar, Yahudiler kapı komşusu olarak yaşarlardı. Senem Ayşe işgal sırasında, kendi evinin duvar komşusu olan bir evin düşman cephaneliği olarak kullanıldığını fark eder. Kendi evini yakarsa duvar komşusu olan evin de yanarak cephaneliği imha edebileceğini düşünür. Kendi evini ateşe vermiş ve düşman cephaneliğini imha etmeyi başarmıştır (Gökhan, Akben ve Koç, 2012).

Bu olay, kendi mal varlıklarını hiçe sayarak milli mücadelede başarılı olabilmek için ortaya konan bir kahramanlık örneğidir. Yaşanan olay Senem Ayşe'nin vatan sevgisi ve bağımsızlığına ne kadar düşkün olduğunun göstergesidir. Bu uğurda sahip olduğu varlıklardan vazgeçme cesareti ve kararlılığı göstermiştir.

Vezir Fakının (Fahı) Anasının Tutumu (KMS-4)

Savaşın sonuna doğru büyük bombardımanda Vezirlerin aile efradı bağlarına gönderilir. Sülalenin çok yaşlısı bir erkek hariç tüm erkekler harpte görev yapar. Vezir Fakı (Fahı), çocuklar bağ damındayken (Hu) bir gün ne durumdalar göreyim diye gece bağa gider. Kapıyı döver. Anası çıkar. Ne var? Ne diye geldin? Der. Ne durumdasınız, çocukları bir göreyim diye geldim, diye cevap verir. Ama anası kızar, onu içeri almaz ve şöyle der.

- Senin burada ne işin var? Çocuklara bakmak, çocukların sorumluluğu benim görevim. Senin görevinse vatani korumak, kollamak. Hadi işine diyerek; Ana

KSÜSBD Milli Mücadelenin 100. Yılında Kahramanmaraş Özel Sayısı

çocuğunu şehre, cepheye gönderir. Vezir Faki (Fahı) gün doğmadan cephesini bulur (Alparslan ve Yakar, 2012, 170).

Olayda Vezir Faki'nın Anasının tutumu dikkat çekicidir. Vatan savunmasında mücadele veren oğul; aile sevgisi ve ailesine olan bağlılığından dolayı merak içinde şehirden oldukça uzakta bir yere, bağ evine gelmiştir. Bunun karşısında Anası, Oğluna vatan savunmasının önünde hiçbir sevgi ve bağlılığın olmayacağını hatırlatıp; içeri almadan geri göndermesi, vatanseverlik duygusunun yoğunluğunu gösterir niteliktedir. Ana'nın tavrıyla Atatürk'ün "Mevzubahis vatansa gerisi teferruattır." Sözü birbiriyle örtüşmektedir. Vezir Faki'nın anası davranışıyla teferruattın ne olduğunu bize en güzel biçimde öğretmektedir.

Kurtuluş Mücadelesi Sonrasında Komşu İllere Yardım (KS-5)

Maraş, kendisini örnek bir savaşla kurtarmıştı, ancak henüz görev tamamlanmamıştı. Fransız işgali ile Ermenilerin Fransızları desteklemesi sonucu Maraş'ta cereyan eden baskı ve zulümler, komşu iller Antep, Urfa ve Adana'da da aynı senaryo ile devam etmiştir.

Ülkenin ve komşu illerin içerisinde bulunduğu bu hassas durumda, Maraş çeteleri, seve seve yeni görevler üstlenmiş ve bu görevlerde de ya şehit ya gazi olarak büyük başarılar göstermişlerdir. Birinci öncelik Antep olmak üzere, komşu illerin yardımına koşulmuştur. Kılıç Ali Antep'te de Fransızlarla Maraş'ta olduğu gibi karan kırana bir mücadeleye girmiş ve Antep'in Maraş'tan yaklaşık dokuz ay sonra Fransız işgalinden kurtarılmasında büyük çaba göstermiştir. Pazarcık ve Bertiz müfrezeleri de Antep'in çatışmalarına fiilen katılmıştır (Gönen, 2005: 248-249).

Maraş'ın kendi kurtuluş mücadelesinin ardından, komşu illerle olan bağı ve oraların da kurtulmasına katkı sağlaması, hem komşu illerin halkı için bir umut örneği olma hem de vatan toprağının bir bütün olarak görülmesi adına önemli bir örnektir. Burada, dayanışma, sorumluluk, duyarlılık, vatanseverlik, yardımseverlik ve kahramanlık değerleri somut bir biçimde görülmektedir.

İstiklal Madalyası konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisine verilen cevap (KS-6)

Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Kurtuluş Savaşı sonrasında Maraş'a bir yazı gönderilerek, İstiklal Madalyası verilmek üzere, Maraş Milli Mücadelesine katılanların isimleri istenir. Şehrin ileri gelen yöneticileri toplanır, bir durum tespiti yapılır. Sonunda Türkiye Büyük Millet Meclisine "*Maraş'ta Milli Mücadeleye katılmayan tek bir fert bile yoktur.*" cevabı verilir. Bunun üzerine 5 Nisan 1925 tarihinde toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisi, İstiklal

Madalyası'nın Maraş'ta fertlere değil, şehir halkına verilmesini kararlaştırır ve Maraş, bir adet Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası ile taltif edilir (Göktürk ve Yılmaz, 2018).

Maraşlılar tarafından, Türkiye Büyük Millet Meclisine verilen "Maraş'ta Milli Mücadeleye katılmayan tek bir fert bile yoktur." cevabı; Milli mücadele sırasından halkın nasıl kenetlendiğini, üzerinden yıllar geçmiş olmasına rağmen birlik ve beraberliğin korunarak hareket edildiğinin bir göstergesidir. Bu durum hem mücadelenin çok çetin geçmiş olmasından hem de tüm Maraş halkının bunun bir parçası olduğunun göstergesidir. Şehrin insanları paylaşımcılık ve beraber hareket etmenin yanında, vatan söz konusu olduğunda isimlerin önemli olmadığını vurgulayarak güzel bir örnek sergilemişlerdir.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 18 Temmuz 2017 tarihinde Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmaları kapsamında öğrencilere aktarmak üzere 10 kök değer (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik) belirlenmiştir (Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2017, 8). Maraş Milli Mücadelesi örnek olaylarının kök değerleri içermeye durumu Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Maraş Milli Mücadelesi Örnek Olaylarının Kök Değerleri İçerme Durumu

Örnek Olay Kodları	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz-denetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımlilik
İÖ-1	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var
İS-2		Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var
KMS-3	Var	Var		Var	Var		Var	Var	Var	Var
KMS-4		Var		Var	Var	Var	Var	Var	Var	
KS-5		Var					Var	Var	Var	Var
KS-6				Var		Var	Var	Var	Var	Var

Tablo 2'de içerme durumu gösterilen olayların kök değerlerin büyük çoğunluğunu kapsamı dikkat çekicidir. Bu bulguya dayalı olarak belirlenen kök değerlerin Milli Mücadelede toplum tarafından benimsenen değerlerle örtüştüğü görülmektedir. Aynı şekilde sosyal bilgiler dersi 4., 5., 6. ve 7. sınıf öğretim programında on sekiz değere yer verilmiştir. Çalışmada analiz edilen örnek olaylardan on bir değeri (aile birliğine önem verme, bağımsızlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, eşitlik, özgürlük, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik) kazandırmak için yararlanılabilir.

TARTIŞMA ve SONUÇLAR

KSÜSBD Milli Mücadelenin 100. Yılında Kahramanmaraş Özel Sayısı

Maraşlı, ülke ve millet çıkarlarını kendi şehrinin ve şahsi çıkarının her zaman üstünde tutmaktadır. Devlete bağlılık, vatan ve milletin istikbali söz konusu olduğunda göstereceği gayret hususunda hiç kimsenin şüphesi olmaması gereken bir şehirdir (Göktürk ve Yılmaz, 2018). Maraş Milli Mücadelesinde yaşananlar olaylar bu duruma ilişkin olarak geçmişten geleceğe verilen bir mesajdır.

Maraş Milli Mücadelesi sırasında işgal öncesinde gerçekleşen, Abdal Halil Ağa Hırlakyan Agop Ağa arasındaki diyalogdan, farklı din ve milliyetten olan insanların bir arada yaşamalarında karşılıklı saygı ve hoşgörü bulunduğu, toplumun ortak değerleri vatanseverlik, doğruluk, dürüstlük, bağımsızlığın özgüven ve kararlılıkla savunulduğu görülebilir.

Avukat Kısakürek Mehmet Ali Bey'in Alem-i İslâm'a Hitap" adındaki bildirisi ve ailesi ile birlikte Maraşlıların görebileceği yerlere astırması; bayrak sevgisi, bayrağın önemi, sorumluluk duygusu ve cesaretle kendini ifade etmektir. Bildiride cesaret, bayrak ve vatan sevgisi, bağımsızlık gibi soyut değerler hatırlatılırken, yıkıcı olmamak adına kendini bilme, sorumlu davranma ve özgüven vurgulanmaktadır. Avukat Kısakürek'in bildirisinin dağıtımının ardından gerçekleşen "Bayrak Olayı", bildirinin sahip olduğu değerlerin toplum tarafından da benimsenen ve sahip olunan değerler olduğunu göstermektedir. Maraş Milli Mücadelesi öncesinde toplumun; vatan ve bayrak sevgisinin etrafında toplanan, kendine ait değerleri ve bağımsızlığını yüksek bir vakur ve özgüven içinde savunan, bir halk olduğu sonucu çıkmaktadır. Değerler bir milleti oluşturan temel yapı taşlarıdır. Türk milletinin öncelikli değerleri olarak, vatan sevgisi, bayrağı, İstiklal Marşı, bağımsızlığı, dinî inançları, gelenek ve görenekleri, yakın tarihte girdiği mücadeleler, devlet ve millet büyükleri, tarihî kişilikleri vb. sayılabilir (Çetin, 2015, 452).

Milli Mücadele sırasındaki Senem Ayşe (Gençay)'nin etkinlikleri; kendi mal varlığını yok sayarak milli mücadelede başarılı olabilmek adına ortaya konan bir kahramanlık örneğidir. Bireylerin düşünce, tutum ve davranışlarının şekillenmesinde değerlerin önemli bir rolü vardır (Yılmaz, 2009). Nitekim Senem Ayşe vatan sevgisi ve bağımsızlık için sahip olunan varlıklardan vazgeçme cesareti ve kararlılığını göstermiştir. Gürdoğan Bayır, Çengelci Köse ve Deveci (2016) araştırmalarında toplumsal kaynak olarak örnek kişilerden yararlanılarak değerlerin verilmeye çalışıldığını tespit etmişlerdir.

Vezir Fakı'nın Anası'nın tutumu; vatanseverlik değerinin, bir ananın oğlunu cepheye gönderme kararlılığında nasıl ortaya çıkabildiğini göstermektedir. Bireylerin içinde buldukları olumsuz durumlarla baş edebilmesinin bir yolu da sahip olukları değerlerdir (Dilmaç, Deniz ve Deniz, 2009).

Maraş'ın kendi kurtuluş mücadelesinin ardından, komşu illerle olan bağı oraların da kurtulmasına katkı sağlamıştır. Burada, dayanışma, duyarlılık,

vatanseverlik ve kahramanlık değerlerinin örnekleri somut bir biçimde görülebilir.

Maraşlılar tarafından, verilen “Maraş’ta Milli Mücadeleye katılmayan tek bir fert bile yoktur.” cevabı; Milli mücadele sırasından halkın nasıl kenetlendiğinin bir göstergesidir. Herkes tarafından kabul edilen bu durum, hem mücadelenin çok çetin geçtiği hem de halkın tamamının bunun bir parçası olduğunun göstergesidir. Buradan; şehrin insanları için paylaşımcılığın ve beraber hareket etmenin yanında, vatan söz konusu olduğunda bireylerin önemli olmadığı sonucu çıkmaktadır. Bir toplumdaki kültürün güçlü olması, toplumda geçerli olan değerlerin bireyler tarafından paylaşılmasına bağlı olduğu söylenebilir (Ulusoy ve Tay, 2011). Bireyler kendisine ve çevresine ait değerlerle örölü bir yaşam alanına sahiptir (Turan ve Aktan, 2008). Maraş Milli Mücadelesinde yaşıanan olaylar halkın sahip olduğu değere göre şekillenmiştir.

Milli Mücadele döneminde Türkiye’nin farklı bölgelerinde yaşıanan benzer olayları ele alan veya daha kapsamlı çalışmalar yapılabilir. Buna benzer çalışmalar yakından uzağa ve somuttan soyuta öğrenme ilkelerini etkin kılmak için öğretmenlere etkili bir kaynak olabilir. Öğrenmede kalıcılığı sağlamak için Milli Mücadelede yaşıanan örnek olaylar Devlet Tiyatroları aracılığıyla sahneye taşınarak bunlara görsellik kazandırılabilir. Öğrencilerin derse aktif katılımını sağlayan drama yönteminde örnek olaylar kullanılabilir. Yaşıanan örnek olayların bir kısmı verilerek öğrencilere olaylardaki kahramanların yerinde “Siz olsaydınız nasıl davranırdınız?” sorusuna benzer sorularla olayları tamamlamaları istenebilir. Türk tarihinin sadece Milli Mücadeleyle sınırlı olmayıp, atalarımızın yaptıkları ve yaşadıklarından yola çıkılarak değerlerimizin aktarılmasında kullanılabilir çok zengin bir kaynak olduğu unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Akbaş, Oktay (2009), “**İlköğretim okullarında görevli branş öğretmenlerinin değer öğretimi yaparken kullandıkları etkinlikler: 2004 ve 2007 yıllarına ilişkin bir karşılaştırma**”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 17(2), ss. 403-414.
- Alparslan, Yaşar ve Yakar, Serdar (2012), **Maraş Ve Fransız Harbi Belgeler-Hatıralar**. Öncü Basımevi, Ankara.
- Aydın, Mehmet Zeki ve Akyol Gürlü, Şebnem (2012), **Okulda Değerler Eğitimi Yöntem-Etkinlikler-Kaynaklar**. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Balcı, F. Ayşe ve Yanpar Yelken, Tuğba (2013), “**İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Değerler Ve Değer Eğitimi Uygulamaları**

KSÜSBD Milli Mücadelenin 100. Yılında Kahramanmaraş Özel Sayısı

Konusunda Öğretmen Görüşleri”, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 14(1), ss. 195-213.

Çetin, Şaban (2015), “**Milli Değerlerin Öğretimine Yönelik Tutum Ölçeği (MDÖTÖ) Geçerlik Ve Güvenirlilik Çalışması**”, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 10(11), ss. 447-460.

Demirel, Özcan (2009), **Öğretme Sanatı**. Pegem Akademi, Ankara.

Dılmaç, Bülent, Deniz, Metin ve Deniz, M. Engin (2009), “**Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları İle Değer Tercihlerinin İncelenmesi**”, Değerler Eğitimi Dergisi, 7(18), ss. 9-24.

Gökhan, İlyas; Akben, Mesut ve Koç, Kemalettin (2012), “**Kahramanmaraş Kültürü Tarih, Coğrafya, Edebiyat, Sanat**”. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Dergisi, Kahramanmaraş ve yöresi kültür değerlerini araştırma ve uygulama merkezi.

Göktürk, İsmail ve Yılmaz, Mehmet (2018), “**Kahramanmaraş Şehir Kimliği Üzerine Toplumsal Yapı Çözümlemesi**”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8(2), ss. 19-34.

Gönen, Cengiz (2005), **Ulusal kurtuluş savaşının ilk kahramanı Maraş**. Lazer Yayınları, Ankara.

Gürdoğan Bayır, Ömür; Çengelci Köse, Tuğba ve Deveci, Handan (2016), “**Sınıf Öğretmeni Adaylarına Göre İlkokullarda Değer Eğitimi**”, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(3), ss. 317-339.

Nalçacı, Ahmet (2014), **Değer Kazandırmada Örnek Olay İnceleme Yöntemi**. İçinde Turan R. ve Ulusoy, K. (Ed.) *Farklı yönleriyle değerler eğitimi*, (ss. 323-338). Pegem Akademi, Ankara.

Sönmez, Veysel ve Alacapınar, Füsün Gülderen (2013), **Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Anı Yayıncılık, Ankara.

Şimşek, Selçuk (2005), **Örnek Olaya Dayalı Öğretimin İlköğretim Hayat Bilgisi Dersinde Akademik Başarıya Ve Öğrenmede Kalıcılığa Etkisi**. Yayımlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı (2017), 25.11.2019 tarihinde https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/181600_03_basin_aciklamasi-program.pdf adresinden erişilmiştir.

İ. Arıkoğlu, A. Nalçacı ve M. Tekerek Maraş Milli Mücadelesinin...

- Topal, Yakup (2019), “**Değerler Eğitimi Ve On Kök Değer**”. Mavi Atlas, 7(1), ss. 245-254.
- Turan, Selahattin ve Aktan, Dilek (2008), “**Okul Hayatında Var Olan Ve Olması Düşünölen Sosyal Değerler**”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(2), ss. 227-259.
- Ulusoy, Kadir (2005), “**Tarih Dersinde Ahlâkî Değerlerin Aktarımı ‘Bir Okuma Parçası Örneği**””, Milli Eğitim Dergisi, 33(168), ss. 126-133.
- Ulusoy, Kadir ve Tay, Bayram (2011), **Sosyal Bilgilerde Değer Eğitimi**, R. Turan, A. M. Sünböl ve H. Akdağ (Ed.) *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar II* (ss. 59-73). Pegem Akademi, Ankara.
- Yakar, Serdar (2014), **Maraş Milli Mücadelesinde Önde Gidenler**. Öncü Basımevi, Ankara.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan (2011), **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yılmaz, Ercan (2009), “**Öğretmenlerin Değer Tercihlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi**”, Değerler Eğitimi Dergisi, 7(17), ss. 109-128.